

סיכום מסמך

מטרתו לשמש לך כלי תקשורת בסיסי וקל - הן בהבנה והן בדיבור - בבואך לתקשר בפורטוגזית. בשיחון קובץ מבחר של יותר מ-2,000 מילים, ביטויים ומושגים, שמצאנו אותם כשימושיים וכנחוצים ביותר. השיחון חולק לנושאים הלקוחים

מחיי היום-יום שלנו, ועל כן הוא מתאים לא רק לשימושו של המטייל בברזיל - אלא לכל אחד או אחת המעוניינים להיות מסוגלים להבין ולהתבטא באופן בסיסי בשפה הפורטוגזית, וזאת מבלי להצטרך (בשלב זה) להתעמק ביסודות הדקדוק והתחביר בשפה זו.

זכור תמיד שאנשים נוטים להעריך את מאמציך לדבר בשפתם, ועל כן אל לך לחשוש מלנסות להתבטא בשפתם, גם אם ברור לכול שיהיו "חריקות".

שיחון אינו מילון, ועל-כן לא תמיד הוא מתיימר לתת תרגום מילולי. מטרתו של השיחון להבהיר את כוונת הדובר, ועיקרון זה מביא לכך שהתרגום הפורטוגזי אינו בהכרח התרגום המילולי, אלא מילה או ביטוי שבהקשר הניתן מקביל לו או זהה לו בכוונתו.

אופן ההגייה והביטוי בפורטוגזית לעתים חשוב ביותר, ולפעמים אף בהחלט משמעותי לשם הבנת והבהרת כוונתך. במטרה להקל עליך בהגיית המשפט הפורטוגזי המבוקש צורפו לתרגום הפורטוגזי גם **תעתיק עברי** (כתיבת השפה הפורטוגזית באותיות עבריות). ראוי לציין כי התעתיק נערך באופן הפשוטני והנוח ביותר לקריאה, וזאת לעתים בניגוד לכללי הדקדוק בעברית.

כמו כן ישנה **ערכת תקליטורים** (הנמכרת בנפרד) - שנועדה להמחיש לך בקריינות רהוטה את רוב משפטי השיחון בפרקים הנבחרים. לפרטים נוספים ולשם האזנה לקטע דוגמה, היכנס לאתר פרולוג באינטרנט בכתובת: www.prolog.co.il.

olá!

כמה מילים על ברזיל ופורטוגזית

ב-22 באפריל 1500, הגיעה אונייה פורטוגזית בפיקודו של פֶּדְרוֹ אָאוּבֶּרְז קֶבְּראו (ועוד כמה יהודים מומרים), ל"אי" ענק עם הרבה עצים שגזעם ("פֶּאוּס") דומה לצבע הגחלים הלוהטות ("בְּרֶזָה"), מהן הפיקו דיו לצביעת בגדים. ה"אי" התברר כיבשת, ולעץ קראו פאו-ברזיל ("עץ בצבע הגחלים הלוהטים"). מאז, שם המקום ברזיל.

עד סוף המאה שעברה אכלסה ברזיל בעיקר פורטוגזים, כושים, אינדיאנים ובני תערובת מאותן קבוצות. לקראת סוף המאה, פתחה ברזיל את שעריה להגירה מכל העולם, אך המהגרים לא התפזרו ברחבי הארץ באופן שווה, אלה לפי אזורי חקלאות ותעשייה. כך, ימצא עצמו המטייל בברזיל עַד להרבה מאוד שינויים בשפה ובפולקלור של תושבי האזורים הדרומיים, המרכזיים והצפוניים.

השפה הפורטוגזית התפתחה בהתאם וקיבלה השפעות שונות עקב כך. היום היא מדוברת ועשירה במבטאים, ביטויים וסגנונות לשון המיוחדים והמאפיינים אזוריים ספציפיים. למשל, השינוי הבולט ביותר שירגיש המטייל באזורים הדרומיים לעומת האזורים הצפוניים הוא השימוש המרובה ב-טו ("אתה"), לעומת השימוש ב-וֹסָה באזורי המרכז ובערים סאון-פאולו וריו. לדוגמה: בדרום יגידו טו פֶּזָס ("אתה עושה"), ובצפון יגידו וֹסָה פֶּזָס.

מלבד השינויים הלשוניים, לכל אזור פולקלור משלו (מנהגים, מאכלים, מוסיקה, לבוש וכו'). בדרום, למשל,

שותים שמחאון (ה"מטה" הארגנטינאי) ואוכלים הרבה בשר כמו באורוגווי ובארגנטינה. בסאון-פאולו מרבים לאכול מאכלים איטלקיים, בריו מאכלי-ים, ואילו בצפון שולט המטבח האפריקאי והאינדיאני, מלווה בהרבה מאוד מיצי פירות.

כשעולים 1,200 ק"מ צפונה ומגיעים לסאון-פאולו, נדמה לרגע כי אנו שומעים איזה דיאלקט איטלקי מעורב עם מילים פורטוגזיות (בעיקר בשכונות המרכז-צפוניות של העיר). סאון-פאולו היא עיר תעשייתית עשירה המאכלסת יותר מ-11 מיליון תושבים. ניתן למצוא שם מהגרים מכל העולם, וגם את הריכוז הגדול ביותר של יהודי ברזיל (כ-80,000 לעומת כ-40,000 בריו). הלשון המדוברת בסאון-פאולו ובריו דומה, ואין הבדל בהגיית הפעלים. לעומת זאת, ישנם שני הבדלים חשובים מאוד: ה-s בסאון-פאולו תקבל הגייה קרובה ל-s או ל-z/ (כמו במילה escola אֶסקולה - בית ספר), בעוד בריו ההגייה תהיה דומה ל-s/ (אֶסקולה). ההבדל השני הוא ב-r (כמו במילה barco בָּרקו - סירה). בסאון-פאולו ה-r "מתגלגלת", וזה יישמע בערך כך: בָּרְקו, בעוד בריו ה-r תקבל היגוי המזכיר את ה-r/ח, שלנו, וזה יישמע בערך כך: בָּרְחֶחְקו. ה"קריקס", תושבי ריו, אוהבים מאוד למשוך את החלק הסופי של המילה, והעיר ריו תיקרא על-ידיהם כך: חִייו, בעוד ה"פאוליסטס", תושבי סאון-פאולו, אוהבים לדבר מהר ובבת אחת: חִיא! בכלל, שתי הערים האלו הן דבר והיפוכו: סאון-פאולו היא עיר המזכירה את ניו-יורק, שבה כולם רצים וממהרים, ובריו... הכול איטי, כמו... בריו! כשעולים עוד יותר צפונה, כ-3,000 ק"מ לכיוון בָּאִיה, פְּרַנְמבוקו ו-סָאָרה, המבטא מקבל שוב תפנית חזקה ומשתנה כמעט ללא היכר. למעשה, ניתן לאתר בקלות "צפוני" לפי המבטא שלו, אם כי קשה לדעת בדיוק מאיזו מדינה צפונית הוא בא.

אצל צפון ברזילאים "כן" ו-"לא" יבואו תמיד בסוף המשפט. לדוגמה: ז'וֹהָ אֶסְטָה? (ז'וֹהָ נמצא?) - אֶסְטָה נאון! (נמצא לא!), או - אֶסְטָה סִין! (נמצא כן!). מה שמאחד את כול הברזילאים זה אהבתם לחתוך כמה מילים באמצע, להשמיט כמה הברות מיותרות (לדעתם, כמובן), לחבר את ה"שאריות" ולהרכיב משפט חדש שדומה יותר למילה ארוכה. כך למשל, אם תרצה לשאול "האם אתה בבית?" - כמובן תשאל "וֹסָה אֶסְטָה אָן קָה?", כמו אדם תרבותי, אך ברזילאי מן השורה, וגם התרבותיים שבהם, ישאלו, פשוט... "סֵטֵאִינְקָה?".

אין טעם לנסות ולחקות "שיגעונות" אלו של הברזילאים, כי ממילא הם יאתרו "על המקום" אם אתה או את "גרינגו" (זר / "חוצ'ניק"). בשל שינויי המבטא והשפה צריך לשאוף לדבר נכון - וזהו! הברזילאים מכניסים אורחים יפה, בעיקר בצפון, ולא אכפת להם ולא חשובים להם מוצא, דת ולשון. יש להם קצת טינה לאמריקאים, תחרותיות עם הארגנטינאים (שמורגשת בעיקר מחוץ לברזיל), וכמובן הרבה בדיחות על פורטוגזים (בכל ברזיל), ועל צפוניים (רק בדרום!). לישראלים לא תהיה כל בעיה, שכן רק מתי-מעט ברזילאים יודעים איפה ישראל נמצאת... הכי פשוט להגיד: אָאו סֵאוּ דֵטְחָה סֵנְטָה ("אני מארץ הקודש"), ואל תשכח להזכיר שאתה גר באיזה קיבוץ בין נצרת-בית לחם-יְרוּשָׁלַיִם והכול יהיה בסדר...

אף-על-פי שהברזילאים פטריסטיים מאוד למחוז שאליו הם משתייכים, ומאוד גאים במבטא ובמנהגים המקומיים שלהם, אאמץ בשיחון זה את הסגנון המקובל בריו ובסאון-פאולו, שהוא הנפוץ והמובן לתייר. בכדי לשמור על נייטרליות, האותיות ס ו-ר קיבלו אותו צליל כמו בעברית. במידת האפשר, אזכיר פה ושם ביטויים אזוריים ו"טיפים" שכדאי לדעת ולהתחשב בהם. הברזילאים אוהבים מאוד לדבר עם הידיים (כמו יהודים...), וברוב המקרים תהיה להם סבלנות לשוחח איתך וללמדך את השפה. דוברי אנגלית ניתן למצוא בעיקר באזורים הדרומיים של סאון-פאולו, בריו ולאורך הקופקבנה ואיפֶּנְמה. אבל חוץ מזה... רק פורטוגזית!

כללי הפורטוגזית (המדוברת בברזיל)

אופי הקריאה: פורטוגזית נקראת בדיוק כפי שהיא נכתבת, ומבוססת על האותיות הווקליות (a, e, i, o, u) כמקובל בשפות הלטיניות. ישנם בשפה סימני לשון (אקסנטים) המחזקים אות מסוימת או תנועה מסוימת, ואלה יפורטו בהמשך. ישנם מעט יוצאים מן הכלל, כמו במילה muito, שלמעשה קוראים אותה muito (מויֶנטוּ). האות x נהגית בצורות שונות בהתאם למקומה במילה: מבוטאת כ-/-ש/ (בתחילת

המילה - xicara שיקרה), כ-/ז/ (בין שתי אותיות ווקליות - examē אַזְמָה), כ-/ס/ (לפני אות עיצורית - êxtase אֶסְטָזָה או excelência אֶסְלִנְסִיָה), ולעתים כ-x האנגלית (בסוף המילה - alex אֶלֶקְס). כמו כן קיימים כמה צירופי אותיות בעלי צליל מיוחד בפורטוגזית. גם צליל זה, לאותם צירופי אותיות, יכול להשתנות באזורים השונים בברזיל, ולעתים קשה מאוד למצוא את ההקבלה המתאימה ביותר בתעתיק העברי. מבחינה זו, התקליטורים הנלווים לשיחון זה משמשים אמצעי-עזר מצוינים. עם זאת, כדאי לציין שמרבית הברזילאים אינם קוראים את המילה בדיוק כפי שצריך, והם נוטים לשנות את סוף המילה - להאריך או לקצר - לפי ראות עיניהם ורצונם. אופן ההגייה בתעתיק העברי מבטא את צורת ההגייה הנכונה של המילה, למעט במקרים מסוימים שבהם נכתב "כפי שזה נשמע" (באופן שגוי), כאשר המילה השגויה שגורה, ובמקרים מסוימים נכתבו שתי הצורות. השימוש בסימן ~ (פְּתַח מעל האות) מסמן את מקום ההדגשה והתנועה החזקה באותה מילה.

אותיות האלף-בית הפורטוגזי:

רשימת האותיות ודרך ביטויין (לפי סדר האלף-בית הפורטוגזי):

האות	קטנה	השם
A	a	אַ
B	b	בּ
C	c	ס

ד	d	D
אָ	e	E
אָפּה	f	F
ג'ה	g	G
אָנה	h	H
אי	i	I
ד'וטה	j	J
אָלה	l	L
אָמה	m	M
אָנה	n	N
או	o	O
פּ	p	P
ק	q	Q

רָחָה	r	R
רָסָה	s	S
טָה	t	T
אוּ	u	U
בִּי	v	V
שִׁיס	x	X
זָ	z	Z

הדקדוק הפורטוגזי:

- ☒ כל שמות העצם והתואר המסתיימים ב-o הינם לשון זכר. שם התואר תמיד תואם את שם העצם: menino bonito (ילד יפה).
- ☒ כל שמות העצם והתואר המסתיימים ב-a הינם לשון נקבה: menina bonita (ילדה יפה).
- ☒ ה' הידיעה לזכר הינו o, ולנקבה הינו a.
- ☒ o לפני שם עצם המסתיים ב-e יקבל o בשם התואר. a לפני שם עצם המסתיים ב-e יקבל a בשם התואר.

o gerente é talentoso

המנהל הזה כישרוני

a gerente é talentosa

המנהלת הזאת כישרונית

✓ כאשר שם העצם וגם שם התואר מסתיימים ב-e, רק ה-o או ה-a מציינים זכר ונקבה.

👉 הנשיא חשוב o presidente é importante

👉 הנשיאה חשובה a presidente é importante

✓ כדי לקבל שם עצם ושם תואר ברבים, מוסיפים את האות s.

(נעליים) - sapatos (נעל) sapato

✓ להיות (ser) ולהימצאות (estas) חייבים להופיע לאחר מילת יחס.

👉 אני מהנדס Eu sou engenheiro

👉 יוסי נמצא בבית Iossi está em casa

(להימצאות)		(להיות)	
אני	eu	אסטואו	estou
אתה	você	אסטאה	está
הוא	ele	אסטאה	está
אנחנו	nós	אסטמוס	estamos
אתם	vocês	אסטאון	estão
הם	eles	אסטאון	estão

- ✓ כל שם פועל בפורטוגזית מסתיים ב-er, ar או ir.
 (לשיר) cantar, (לאכול) comer, (לישון) dormir
 ✓ בפורטוגזית לא קיימות האותיות k, w, y.

אותיות וצלילים מיוחדים בפורטוגזית:

סימני לשון:

- ' (acento agudo) אֶסְנְטוֹ אגודוּ דגש חזק
 ☪ café ; בָּרְבָּרו bárbaro
 ^ (acento circunflexo) אֶסְנְטוֹ סִירְקוֹנְפְּלֶקְסוּ דגש חלש
 ☪ câmara ; פֶּרָה pêra ; קֶר côr
 ~ (til) טִיז - ניתן לאות או לצירוף אותיות בעלות צליל נָזְלִי, אותו יש לומר בבת אחת, ויסומן בתעתיק על ידי "כובע" מעל שתי האותיות.
 ☪ lâ ; נָאֹן não ; קָאָנס caás ; פֶּאָן põe

אותיות מיוחדות:

- l, L לֶפְנִי אות עיצורית ובסוף מילה מקבלת צליל של /או/ אֵילֶם, בדומה מאוד לאנגלית.
 ☪ alto ; אֶלְטוֹ alma ; אֶלְמָה ; בְּרָזִיל Brasil
 ç, Ç סְדִילִיָה - כמו /ס/ או /ש/ אין ç לפני i, e.
 ☪ çu ; סוּ çu ; ס çu ; סָ çu

ch, CH כמו /ש/ בעברית:

☞ טוֹבָה chuva

lh, LH כמו לִיה, אך בבת-אחת:

☞ אֱלִיו alho

nh, NH כמו נִיה, אך בבת-אחת:

☞ סֵנְיֹור senhor

אותיות אשר מקבלות צליל שונה בפורטוגזית (לעומת שפות אחרות):

h, H אין מבטאים אותה!

☞ אוספיטאו hospital

r, R בתחילת מילה ן- rr ☞ /ח/ בעברית!

☞ קֶטוּ rato ; קֶשׁוּחוּ cachorro

בין אות תנועה ועיצור ☞ /ח/ בעברית:

☞ אֶנְרֶדוּ enredo

בין שתי אותיות תנועה בסוף מילה ☞ /ר/ בעברית:

☞ קָרָה cara ; קוֹמֶר comer

לפני עיצור ☞ /ר/ בעברית:

☞ קֶרְטָה carta

s, S	בתחילת מילה, לא בין שתי תנועות, ובסוף מילה, כמו /ס/ בעברית: אָנַסְיוֹ ensaio ; סָפּוּס sapos ; סָפּוּס sapos בין שתי אותיות תנועה מקבלת צליל של /ז/ בעברית: קָזָה casa
ss, SS	צליל של /ס/ לפני שתי אותיות תנועה: פָּסּוּ passo
Q= QU	לפני a, o בתחילת מילה קוּאַה קוּאַנטוֹ quanto ; קוּוֹטָה quota לפני e, i בתחילת מילה קֶ/ק/ קֶין quem ; קֶנטוֹ quinto לפני e באמצע מילה קוּאַה פֶּרְקוּאַנטָה frequente
c, C	לפני e, i /ס/ סִינְטוֹ cinto ; סֶין cem
C	לפני a, o, u קֶ/ק/ קוּבָה cuba ; קוֹנְטָה conta ; קָרוֹ carro
G	לפני a, o, u /ג/ גוּרוֹ guru ; גוּלָה gola ; גֶּטוֹ gato לפני e, i /ג'ה/ גִּינְגָה ginga ; גֶּמָה gema

M צריך להיות /מם/ אבל לרוב נשמע כמו /אין/
 mim ; טמֶמֶן /מִין/

דיבור שגוי:

- ✓ ברזילאי אינו מבטא v, t, p, j, g, f, d, c, b כשהם בסוף מילה, ותמיד יוסיף /i- /אֵי/
 מושבי, טפי, דגי, אפי, טקי, טבי - moshav, tap, dag, af, tac, tab
- ✓ במקרה של t מוסיפים צליל הנשמע כ-/ט/ או כ-/ז'/
 ענטשי, דורטשי - anat, dorit
- ✓ במקרה של d מוסיפים צליל /ז'/
 עודדז', ערדז' - oded, arad
- ✓ e בסוף מילה הופך ל- i
 סריגפי, אבי, אברי - Sergipe, ave, abre
- ✓ o בסוף מילה הופך ל- u
 טודו, פטו, קחו - todo, pato, carro
- ✓ e לפני m, n - מוסיפים i
 אַינטרה, אַינבֶּישוּ - entra, embaixo

מובן שאין הכרח לדבר עם שגיאות. ניתן לדבר נכון, לפי הכללים, ולהיות מובן. אך דעו, שיש עיר אחת בברזיל ושמה קוריטיבה (Curitiba) - שבה קוראים בדיוק כפי שכותבים. כדי ללעוג לקוריטיבנוסים, מבקשים מהם להגיד "אני שותה חלב חם לכאב שיניים": Tomo leite quente para dor de dente. בקוריטיבה יגידו כך: טומו לִיטֶה קֶנטֶה פֶרה דור דֶ דֶנטֶה, ואילו בסאון-פאולו ובריו יגידו כך: טומו לִיטֶשִי קֶנטֶשִי פֶרה דור דֶ דֶנטֶשִי.

19 משגים בסיסיים

- 19 משגי יסוד
- 20 ברכות ונימוסים
- 21 שאלות
- 22 כמיות
- 23 מלות יחס ומלים שמושיות
- 26 פעלים שמושיים (בגוף ראשון יחיד)
- 27 תארים והפכים

29 חברה ותעסוקה

- 29 הכרות
- 31 קשוי שפה
- 32 גיל ומשפחה
- 34 פגישה
- 35 תעסוקה ובקשת עבודה
- 37 עסקים

41 דיור

- 41 בבית המלון
- 42 הרשמה וקבלה
- 45 יש לי בקשה

47 טלפון - דאר

48 עזיבה

49 חפוש דירה

51 מסעדה ואכל

- 51 כללי
- 54 בארוחת הבקר
- 56 מנה ראשונה / מנה עקרית
- 59 תבול וטעם
- 60 תוספות ומנות לואי
- 61 פרות וירקות
- 64 מנה אחרונה
- 65 משקאות
- 68 יש לי בעיה
- 69 סוף הארוחה
- 70 ארוחה קלה

72 נסיעות וטיולים

- 72 משגים כלליים
- 73 מלוי טפסים
- 74 בנמל התעופה

106 קניות

- 108 צרכי חשמל
- 111 בגוד
- 113 הנעלה
- 115 מכלת
- 116 תכשיטים ושעונים
- 118 צעצועים
- 118 פרחים
- 119 צלום
- 120 טבק וסיגריות

121 סדורים

- 121 בנק וכסף
- 122 טלפון
- 123 דאר
- 124 בית מרקחת
- 126 אופטיקאי
- 127 מכבסה - נקוי יבש
- 129 במספרה / מכון יפי
- 130 ספרים עתונים ומכשירי כתיבה

- 76 נחיתה בשדה זר
- 77 מקס
- 78 סיור מדרך
- 81 אני מענין לדעת
- 82 מה נראה בסיוור?
- 84 כניסה לאתרים
- 85 מזג האויר

88 תחבורה

- 88 מונית
- 90 רכבות ואוטובוסים
- 92 השכרת רכב
- 94 טרמפים
- 94 התמצאות בדרכים
- 97 טפול ותקלות ברכב

99 בלויים ופנאי

- 99 תיאטרון / קולנוע (כללי)
- 101 ספורט
- 103 קרנבל

133 בריאות ועזרה ראשונה

133 אצל הרופא

136 חלקי הגוף

138 פציעה וחלי

140 רופא שנים

141 רופא נשים

143 שונות

143 מספרים

147 ימי השבוע

148 חדשי השנה

149 צבעים

150 זמנים

151 סכנה / חרום / קריאה לעזרה